

Občanské sdružení a právnická osoba

Může-li podle § 3 odst. 1 zákona č. [83/1990](#) Sb. „každý“ svobodně vystoupit z občanského sdružení, pak se toto právo musí vztahovat i na právnickou osobu, jež je členem občanského sdružení. Je-li taková právnická osoba vlastníkem majetku, pak nemůže vztah občanského sdružení a v něm sdružené právnické osoby působit tak rozsáhle, že by vedl k důsledkům, že by právnická osoba ze sdružení vystoupila, ale byla by nucena v něm zanechat vnesený majetek.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 28 Cdo 5099/2007, ze dne 21.1.2009)

Nejvyšší soud rozhodl ve věci žalobce O. s. p. z. a v. - A. s. o. České republiky, zastoupeného advokátem, proti žalovanému ZO V. ú. z. t. P., zastoupenému advokátkou, o určení vlastnického práva k nemovitostem, vedené u Okresního soudu v Semilech pod sp. zn. 8 C 264/2004, o dovolání žalovaného proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 28. 2. 2007, č. j. 24 Co 450/2006-216, tak, že rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 28. 2. 2007, č. j. 24 Co 450/2006-216, jakož i rozsudek Okresního soudu v Semilech ze dne 8. 2. 2006, č. j. 8 C 264/2004-188, se zrušují a věc se vrací Okresnímu soudu v Semilech k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

I.

(1) Krajský soud v Hradci Králové rozsudkem výše označeným potvrdil rozsudek Okresního soudu v Semilech, kterým bylo určeno, že žalobce je vlastníkem budovy č. p. 347 na pozemku parc. č. 448, dále pozemku parc. č. 3001/2 a č. 2049 (ve zjednodušené evidenci), vše v katastrálním území V. v K. Žalovaný byl zavázán nahradit žalobci na nákladech odvolacího řízení částku 14.435,- Kč.

(2) Odvolací soud vycházel především ze stanov žalobce, účinných od 17. 2. 2001; podle jejich relevantních ustanovení vyvolává zrušení či zánik základní organizace („ZO“) omezení přechodu vlastnického práva. Na straně ZO, s níž se ztotožňuje nynější žalovaný, došlo nikoli k transformaci či sukcesi, ale k zániku dosavadního subjektu práva a vzniku nové ZO. Na základě rozhodnutí členské schůze ZO ze dne 25. 9. 2002 byla dosavadní ZO V. ú. z. t. P. v rámci dosavadního odborového svazu zrušena a vstoupila do jiného odborového svazu. Tím je O. s. s. o. a o. se sídlem v P. 1, Senovážné náměstí 23. Nemovitosti, které byly předmětem požadovaného určení v žalobě, však nemohly, jak dovodil odvolací soud, přejít ve smyslu článku 36 odst. 5 stanov žalobce na žalovaného v jeho nynějším právním postavení; naopak došlo podle citovaného článku k přechodu nemovitostí na žalující o. s.

(3) Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný dovolání. Napadl v něm právní posouzení věci odvolacím soudem s tím, že jeho rozhodnutí by mělo mít zásadní význam po právní stránce. Podle dovolatele nevzal odvolací soud v potaz nezbytný soulad výkonu sdružovacího práva s článkem 11 Listiny základních práv a svobod. Legitimní rozhodnutí žalovaného, že přestane být členem O. s. p. z. a v. - A. s. o. České republiky, a že přestoupí do O. s. s. o. a o., nemůže mít za následek ztrátu vlastnického práva. To zejména tehdy, jestliže „osobní substrát“ žalovaného zůstal zachován. Žalovaný má stále právní subjektivitu a jako právnická osoba je a byl členem dvou o. s. (o. s.). Ani stanovy žalobce nezakazují přechod ZO do jiného o. s. V těchto souvislostech mělo dojít k náležitému právnímu posouzení důsledků listiny ze dne 22. 12. 1992, osvědčující přechod vlastnického práva k

nemovitostem z tehdejšího majetku R. o. h. („ROH“) na žalovaného. Tato listina byla potvrzena M., s. a d. u. o. s. a na jejím základě bylo zapsáno vlastnictví žalovaného k předmětným nemovitostem do katastru. Jestliže katastrální úřad vyznačil též omezení ve prospěch žalobce (zákaz dispozice bez jeho souhlasu), pak to bylo nesprávné, neboť toto omezení v době jeho zápisu nebylo ve stanovách žalobce. Žalovaný nemohl k případné žalobě vůči žalobci v této věci použít ustanovení § 15 odst. 1 zákona č. [83/1990](#) Sb., o sdružování občanů, neboť žalobce mu nedoručil žádné rozhodnutí. Žalovaný žádal, aby dovolací soud zrušil rozsudek odvolacího soudu a věc tomuto soudu vrátil k dalšímu řízení.

(4) Žalobce se k dovolání žalovaného vyjádřil. Uvedl, že odborové organizace neměly nikdy vlastnické právo k nemovitostem, pouze právo hospodaření s tímto majetkem. Po roce 1990 jím sice byl převeden majetek do vlastnictví, ale opět pouze omezeně. Veškeré nakládání s majetkem musel odsouhlasit o. s. jako právnická osoba s tím, že podle stanov při ukončení členství tento majetek přechází zpět na o. s. Proto žalobce již od roku 1991 již omezil nakládání s majetkem, aby „nedocházelo k jeho zcizování, které již v tomto období začalo“. Žalobce též uvedl, že v několika podobných sporech byl úspěšný i v rámci odvolacího řízení a odkázal též na rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 28 Cdo 2669/2006, kde bylo žalobci dáno za pravdu. Žalobce žádal, aby bylo dovolání žalovaného zamítnuto.

II.

(5) Nejvyšší soud zjistil, že žalovaný podal dovolání včas a je zastoupen advokátkou (§ 240 odst. 1, § 241 odst. 1 o. s. ř.). Dovolání mohlo být při shodě rozsudků nižších instancí přípustné podle § 237 odst. 1 písm. c), odst. 3 o. s. ř., tedy pro zásadní právní význam napadeného rozsudku. V případě přípustnosti dovolání by se jeho důvodnost posuzovala podle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř., tj. z hlediska správnosti právního posouzení věci odvolacím soudem.

(6) Dovolání je přípustné i důvodné.

(7) Stanovy žalobce obsahují několik ustanovení, jimiž se upravuje právní status ZO a vlastnické otázky související se změnami tohoto statusu. V článku 11 bodě 1 se uvádí, že o. s. se člení na organizační jednotky, kterými jsou i základní organizace. Jak patrně z tohoto i návazných ustanovení (viz níže), těmto ZO se přiznává právní subjektivita. Ustanovení bodu 3 článku 12 říká, že při zániku ZO může členská schůze (podle všeho členská schůze zanikající ZO) odsouhlasit její přechod (transformaci) do jiné o. o. (zjevně v rámci o. s.). Tato o. o. se stává nástupnickou a přebírá veškerý majetek zanikající ZO. Při zániku o. o. bez transformace přechází její majetek na o. s. Limitovanou právní subjektivitu ZO stvrzuje článek 33 bod 2 stanov, podle něhož mohou ZO vlastním jménem nabývat práv a zavazovat se jen v rozsahu daném ú. v. o. s. Podle článku 36 bodu 1 jsou majetkem o. s. věci a majetková práva. S tímto majetkem hospodaří ú. v. o. s. a též základní (a územní) organizace na základě pověření tohoto ú. v. Majetek o. s. je nezczitelný. Na základě bodu 5 téhož článku stanov má v případě zániku o. o. přecházet její majetek, po předchozím vypořádání závazků a pohledávek, na základě protokolu delimitační komise na o. s., který ho použije k uspokojování zájmů, potřeb a požadavků členů tohoto s. O využití tohoto majetku bude rozhodovat ú. v. s.

(8) Žalovaný byl jako základní organizace nejen součástí organizační struktury žalobce, ale i jeho členem. Hovoří pro to nejen § 2 odst. 2 zákona č. [83/1990](#) Sb. („Členy sdružení mohou být i právnické osoby.“), ale i znění stanov žalobce. Hovoří se v nich mj. o „zániku členství“ odborové, tedy i základní, organizace ve svazu (článek 9).

(9) Výše vypočtená ustanovení stanov žalobce nelze podle názoru Nejvyššího soudu interpretovat jinak, než že platí pro ZO po dobu jejího členství (existence) v rámci příslušného o. s. Samozřejmě, že nelze abstrahovat od právního stavu, nastalého v důsledku skončení (zániku) členství ZO v tomto o. s.; tento právní stav je předmětem dalšího textu tohoto odůvodnění.

(10) Stanovy žalobce vykazují v části o skončení či zániku členství mezeru. Na rozdíl od řady stanov jiných o. s. neobsahují ustanovení o vystoupení ZO, včetně jejího majetkového vypořádání se s. Podle všeho i tato mezeru přispěla ke stavu, za něhož se zánik členství žalovaného omezil na změnu identifikačního čísla (a následnou registraci nového), aniž by proběhlo jakékoli – a žádoucí, byť třeba jen formální – vypořádání. Zjevně i z toho důvodu postrádají závěry nižších instancí zjištění o majetkovém vypořádání stran.

(11) Interpretační problém odkrývají též již zmíněné pasáže stanov o možnosti přechodu ZO při jejím zániku do jiné ZO téhož o. s. v rámci „transformace“ nebo o přechodu jejího majetku na o. s. při jejím zániku bez transformace (čl. 12 b. 3 stanov). V nyní posuzované věci však vznikla situace, při níž vnější znaky právní subjektivity ZO (existence nemovitostí zapsaných v katastru, členská základna) zůstaly zachovány.

(12) Nelze též opomenout, že ZO V. ú. z. t. P. „prvotně“ vstoupila s předmětnými nemovitostmi již ve svém vlastnictví do O. s. p. z. a v. Č. a M., či jinak řečeno, stala se při založení s. jeho členem. Konstitutivním podkladem tu byla listina datovaná dne 22. 12. 1992, na jejímž základě se při delimitaci bývalého majetku ROH stal žalovaný vlastníkem předmětných nemovitostí. Při vstupu do o. s. se stal (či zůstal) žalovaný právním subjektem, byť po dobu své existence v rámci tohoto o. s. s omezenou právní subjektivitou (viz též § 6 odst. 2 písm. e/ zákona o sdružování občanů). Vlastnictví žalovaného k nemovitostem bylo zapsáno do katastru nemovitostí na LV č. 442 pro obec a katastrální území V. v K., byť s omezením – převod vlastnictví měl být podmíněn souhlasem vyššího orgánu O. s. p. z. a v. Č. a Mo. (jak se ovšem podává výše, toto omezení mohlo platit po dobu členství ZO ve s.).

(13) K následujícím právním závěrům dovolacího soudu je nutné připomenout stávající doktrinární pohled na problematiku. V publikaci Spolkové právo uvádí její autor I. Telec, že „vedlejší spolek“ (tedy i ZO) s vlastní právní subjektivitou je právnickou osobou zcela plnoprávnou, lidově řečeno, je právnickou osobou „se vším všudy“. Na tomto zásadním právním závěru nic nemění ani to, že vznik a trvání právně samostatného vedlejšího spolku odvisí od spolku hlavního a od jeho organizační struktury, resp. od jeho stanov (podrobněji Telec, I.: Spolkové právo, C. H. Beck, Praha, 1998, str. 148).

(14) Rozhodnutí (usnesení) členské schůze žalovaného již nesetrvávat v dosavadním o. s. znamenalo, slovy stanov žalobce, „zánik“ členství ZO v o. s. Záměrem rozhodnutí ZO však nebyl zánik právní subjektivity žalovaného jako takové. Členská základna fyzických osob v ZO i její majetek zůstaly zachovány. Dne 24. 9. 2002 se ZO V. ú. z. t. P. stala na základě registrace součástí jiného o. s., kterým je O. s. s. o. a o.

(15) Stanovy žalobce neupravují tuto alternativu (viz 10). Podle názoru Nejvyššího soudu je přípustné dovodit, že postupem žalovaného popsaným ad 12 došlo k realizaci práva obecně formulovaného v § 3 odst. 1 zákona o sdružování občanů, podle něhož může ze sdružení každý svobodně vystoupit. Toto právo lze přiznat i žalovanému jako základní organizaci s právní subjektivitou, sdružené do o. s.

(16) Opustila-li formou, kterou lze vyložit jako vystoupení (stanovy žalobce hovoří pouze o zániku ZO, ale obecnou úpravu v zákoně č. [83/1990](#) Sb. nelze ztratit ze zřetele), základní organizace o. s., nelze ji nutit, aby se „zřekla“ věcí ve svém vlastnictví a ponechala je ve stávajícím o. s. Dovolací soud je přesvědčen, že takový postup by se dostal do rozporu s článkem 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, podle něhož má vlastnické právo všech vlastníků stejný zákonný obsah a ochranu.

(17) Žádoucí je též zdůraznit, že nemovitosti, o které v tomto sporu jde, byly jako vlastnictví ZO „vneseny“ do majetkové sféry příslušného o. s., nikoli snad vyprodukovány v době členství ZO v o. s. či v této době zakoupeny.

(18) Žalovaný, který byl právním subjektem v rámci dosavadního o. s. a kontinuálně jím zůstal po svém vstupu do jiného o. s., může proto i nadále vlastnit ty nemovitosti, jejichž vlastníkem již byl v době svého členství v o. s. předchozím.

(19) Právní posouzení věci nelze uzavřít bez zasazení argumentace soudu a stran do širšího rámce hodnotových preferencí, které mohou být v tomto konkrétním případě rozdílné. Žalobce tvrdí ve vyjádření k dovolání, že kontrola nad majetkem právních subjektů, jejichž existence je odvozena od o. s., má zůstat zachována tomuto svazu. To proto, aby nedocházelo ke „zcizování“ (eufemisticky řečeno) o. majetku, které od roku 1991, po zániku ROH a založení nových o. s., „již v tomto období začalo“ (srov. též ad 4). Tento názor považuje Nejvyšší soud za přehnaně skeptický a udržitelný snad v období začátku 90. let minulého století, kdy majetkové transformace z tzv. socialistického vlastnictví probíhaly někdy jen velmi obtížně sledovatelnými právními cestami. Žalobce přehlíží společenský a právní vývoj České republiky jako demokratického právního státu v mezidobí. Již E. Tilsch kdysi řekl, že zákon je pravidlo psané pro přítomnost. V současné době by měla mít přednost interpretace, preferující vlastnické sepětí členské základny fyzických osob v základní odborové organizaci s konkrétními věcmi, s nimiž tato ZO hospodaří (jinak řečeno, jde o pohled primárně „zdola“, nikoli „shora“). Tento výkladový přístup odpovídá podle názoru dovolací instance podstatně lépe tomu principu právního státu, který garantuje především práva jednotlivce – fyzické osoby, včetně jeho práva se svobodně sdružit a podílet se v rámci členství ve sdružení na výkonu vlastnického práva sdružení k určitým věcem (zde k rekreačnímu zařízení pro rodinnou a dětskou rekreaci). Žalobcův svou podstatou kolektivistický přístup vede de facto k vyvlastnění nemovitostí vůči sdružení fyzických osob, nepřiměřeně upřednostňuje práva o. s. jako nadřazeného subjektu „vyššího řádu“ a připomíná někdejší oprávnění svazových orgánů ROH vůči tehdejšími základním organizacím.

(20) Dovolací soud připomíná, že závěry zde vyslovené jsou závazné pouze pro účastníky sporu a nelze je zobecnit. Jsou odvislé od znění stanov konkrétního svazu, právních úkonů účastníků a ostatních skutkových okolností. Nelze vést paralelu mezi těmito závěry a vztahy ZO jiných o. s. k těmto svazům.

(21) Mezi stranami dosud nebyl použit postup, který nutně vyplývá z realizace práva vystoupit ze sdružení podle § 3 odst. 1 zákona o sdružování občanů, totiž vypořádání mezi základní organizací a o. s. To však nic nemění na právních závěrech ve vztahu k předmětu tohoto řízení. Neupravují-li stanovy žalobce možnost vystoupení základní (územní) o. o. z o. s. (upraveno je pouze vystoupení fyzické osoby jako člena v čl. 8, zatímco u „odvozené“ o. o. se předpokládá pouze její zánik či sankční ukončení členství všech jejích členů ú. v. s., viz čl. 9), bylo třeba formulovat vztah stanov o. s. jako občanského sdružení k relevantní obecné právní normě, kterou je zde § 3 odst. 1 zákona č. [83/1990](#) Sb. Může-li podle tohoto ustanovení „každý“ svobodně vystoupit z občanského sdružení, pak se toto právo musí vztahovat i na právnickou osobu (o. o.), jež je členem občanského sdružení (o. s.). Je-li taková právnická osoba vlastníkem majetku, pak nemůže vztah o. s. a v něm sdružené o. o. působit tak rozsáhle, že by vedl k důsledkům typu „běžte, ale svůj majetek nám tu zanechte“. Takto by pozice odborového svazu v relaci k jeho základním organizacím neměla být chápána.

III.

(22) Nejvyšší soud shledal pro zásadní právní význam napadeného rozsudku, spočívající v nesprávném posouzení pro věc určujících hmotněprávních otázek odvolacím soudem a v částečně změně svého právního názoru, dovolání žalovaného jako přípustné (§ 237 odst. 1 písm. c/, odst. 3 o. s. ř.). Nesprávné právní posouzení věci odvolacím soudem pak vedlo k závěru o důvodnosti dovolání (§ 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř.). Napadený rozsudek byl proto zrušen; poněvadž se shodného pochybení v právním posouzení věci dopustila i první instance, bylo zrušeno i její rozhodnutí a věc jí

vrácena k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2 věta za středníkem, odst. 3 o. s. ř.).

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů , judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Střídavá péče](#)
- [Restituce](#)
- [Majetková podstata \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhrada škody \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odpovědnost státu za újmu \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předběžné opatření](#)
- [Valná hromada \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Pracovní doba](#)
- [Exekuce](#)
- [Důkazní břemeno](#)
- [Dokazování, neúčinnost právního jednání](#)